

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΚΦΡΑΣΗ – ΕΚΘΕΣΗ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Ο οίκος και ο δήμος

Μέσα στην πορεία της εξέλιξής του, κάποτε ο άνθρωπος αισθάνθηκε την ανάγκη να κρατάει κάποια κομμάτια της ζωής του μόνο για τον εαυτό του, μακριά από τα βλέμματα των τρίτων. Στις μέρες μας – και από αρκετά χρόνια – η διάκριση έχει πάρει σαφέστατα περιγράμματα και το δικαίωμα κατοχυρώνεται και από το Σύνταγμα και από τους νόμους με πληθώρα διατάξεων.

Σωστά θεωρείται ότι η περιφρούρηση μιας σφαίρας απορρήτου στον ιδιωτικό βίο είναι αναγκαία για την ανάπτυξη και την εκδήλωση της ανθρώπινης προσωπικότητας : ο στοχασμός και ο ρεμβασμός, η αυτογνωσία και ο σχεδιασμός της ζωής, η έξαρση και η ψυχαγωγία, ο έρωτας και η δημιουργία συχνά απαιτούν μια μοναξιά – οι άλλοι δεν έχουν θέση ως τρίτοι, καμιά φορά ούτε ως δεύτεροι.

Ανάμεσα στην περιφρούρηση του απόρρητου χώρου της προσωπικότητας και στην καταπάτησή του, η επιλογή είναι αυτονόητη και κανένας συμβιβασμός δεν επιτρέπεται – ούτε καν στο όνομα της ελευθερίας της ενημέρωσης που καμιά φορά αναφέρεται για να δικαιολογήσει την καταπάτηση. Εκείνο, όμως, που επιβάλλεται είναι η διατύπωση κάποιων σχολίων για τον ακριβέστερο καθορισμό του ιδιωτικού χώρου και για τις προϋποθέσεις της προστασίας του.

Και πρώτα από όλα, γεννιέται το ερώτημα αν η περιφρούρηση του ιδιωτικού απορρήτου είναι δικαίωμα από το οποίο μπορεί κανείς να παραιτηθεί. Αν, για παράδειγμα, αποτελούν προσβολές της προσωπικότητας οι διάφορες εκπομπές, όπου με τη θέλησή τους εμφανίζονται στην οθόνη πρωταγωνιστές οικογενειακών και άλλων ιδιωτικών περιπετειών για να εξιστορήσουν τα δράματά τους, να αλληλοκατηγορηθούν και να αναζητήσουν

κάποια αμφίβολη δικαίωση στην εντύπωση που θα δημιουργήσουν σε μια κοινή γνώμη ουσιαστικά αδιάφορη που απλώς απολαμβάνει τον καυγά.

Σε κάθε περίπτωση, το όλο θέμα δεν ανάγεται τόσο στην προστασία της ανθρώπινης προσωπικότητας. Ανάγεται μάλλον στη σφαίρα της δεοντολογίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης που προσφέρουν τέτοια άχυρα στο κοινό τους. Και ανάγεται ακόμα στη σφαίρα της ψυχιατρικής που κάποια θεραπεία θα έχει να προτείνει στη μανία επίδειξης της δυστυχίας και στη μανία της παρακολούθησης αυτών των επιδείξεων.

Πολύ σοβαρότερο είναι το θέμα του καθορισμού των ορίων ανάμεσα σ' αυτό που είναι ιδιωτικός βίος και αυτό που είναι δημόσιος – κατά την αρχαία έκφραση: πού σταματούν «τα εν οίκω» και αρχίζουν «τα εν δήμω». Γιατί, εκτός από τις διακυμάνσεις που είχαν αυτά τα όρια στη διαδρομή της ιστορίας, ακόμα και αν το πρόβλημα περιορισθεί στο παρόν, δεν επιδέχεται λύση με κάποιον γενικό κανόνα. Τα όρια του ιδιωτικού και δημόσιου αναγκαστικά αλλάζουν ανάλογα με τις περιστάσεις και ανάλογα με τα πρόσωπα. Προπάντων αλλάζουν ανάλογα με το ρόλο που παίζει το κάθε πρόσωπο μέσα στο κοινωνικό σύνολο.

Πόσο απροσπέλαστος στα βλέμματα του κοινού πρέπει να είναι ο ιδιωτικός βίος ενός προσώπου που παίζει δημόσιο ρόλο; Το πρόβλημα μπαίνει κυρίως για τους πολιτικούς – από τους καλλιτέχνες, πολλοί είναι ευτυχείς με τη δημοσιοποίηση των μυστικών τους. Επιτρέπεται να γίνεται αντικείμενο αποκαλύψεων ή κριτικών η συμπεριφορά ενός πολιτικού στην οικογένειά του, στις προσωπικές του σχέσεις, στη διαχείριση της προσωπικής του περιουσίας;

Αν εφαρμόζονταν οι γενικοί κανόνες για την περιφρούρηση του απορρήτου, η απάντηση βέβαια θα ήταν αρνητική. Πρέπει όμως να εφαρμοσθούν; Ή μήπως η συμπεριφορά στον ιδιωτικό βίο παρέχει κρίσιμες ενδείξεις για τη συμπεριφορά στον δημόσιο; Ποια εμπιστοσύνη στην ειλικρίνεια ενός ανθρώπου μπορεί να έχει κανείς, όταν ο άνθρωπος αυτός έχει προδώσει τους φίλους του ή έχει αδιαφορήσει για τις κακοτυχίες τους;

Ποια εμπιστοσύνη στην εντιμότητα ή την ικανότητα ενός ανθρώπου μπορεί να έχει κανείς, όταν ο άνθρωπος αυτός έχει καταχραστεί ή κατασπαταλήσει την περιουσία της γυναίκας του ή των συγγενών του;

Πέρα από τις ασάφειες της διαχωριστικής γραμμής, ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο βίο υπάρχει μία γέφυρα και η γέφυρα αυτή είναι ο χαρακτήρας του ανθρώπου. Γιατί οι ομαλοί άνθρωποι δεν έχουν διχασμένη προσωπικότητα και, κατά κανόνα, τα ίδια γνωρίσματα του χαρακτήρα που εκδηλώνονται στον ιδιωτικό βίο εκδηλώνονται και στο δημόσιο. Και είναι εύλογο να ζητάει ο πολίτης κάποια πληροφόρηση για τα γνωρίσματα αυτά, πριν δώσει σε κάποιον εξουσίες με την ψήφο του ή όποια άλλη διαδικασία.

Ο κανόνας που θα μπορούσε να διατυπωθεί είναι ότι όσο πιο δημόσιες είναι οι δραστηριότητες (και οι εξουσίες και οι ευθύνες) ενός ανθρώπου, τόσο περιορίζεται το δικαίωμά του στο απόρρητο του ιδιωτικού βίου. Αυτό σημαίνει ότι επιτρέπεται η γνωστοποίηση στο κοινό αληθινών γεγονότων, που για άλλους ανθρώπους θα ανήκαν στον χώρο του απορρήτου. Δεν σημαίνει βέβαια ότι, για τους ανθρώπους με δημόσιο ρόλο, επιτρέπεται η διάδοση ψεύτικων ισχυρισμών. Και προπάντων, δεν σημαίνει ότι επιτρέπεται η κατασκόπευση του ιδιωτικού τους βίου με την υπόνοια ότι μπορεί κάτι να βρεθεί που θα άξιζε να γίνει γνωστό στο κοινό με τη χρησιμοποίηση παράνομων μεθόδων για την ανακάλυψή τους.

Μια πρόσθετη διευκρίνιση αφορά την έννοια της δημόσιας δραστηριότητας: εδώ η αναφορά γίνεται στα πρόσωπα που θέλησαν να αποκτήσουν και απέκτησαν εξουσίες τέτοιες, ώστε η δράση τους να έχει επιπτώσεις στο κοινωνικό σύνολο. Οι περιορισμοί που εδώ αναφέρονται δεν αφορούν, βέβαια, πρόσωπα που, για λόγους άσχετους από τις εξουσίες τους και τις ευθύνες τους, απλώς κινούν το ενδιαφέρον της «κοινής γνώμης» ή των μέσων ενημέρωσης που την τροφοδοτεί.

Οι διακρίσεις που προτείνονται δίνουν την εντύπωση μιας άνισης μεταχείρισης των προσώπων που παίζουν κάποιο ρόλο στο δημόσιο βίο, σε

σχέση με τους ανθρώπους που έχουν την πρόνοια να ιδιωτεύουν. Αλλά αυτήν την ανισότητα τα δημόσια πρόσωπα τη θέλησαν ή την αποδέχτηκαν.

ΘΕΜΑ 1^ο

Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω αποσπάσματος σ' ένα κείμενο 100-120 λέξεων.

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ 2^ο

1. Με ποιον τρόπο οργανώνεται η 5^η παράγραφος του κειμένου; «Σε κάθε περίπτωση ... επιδείξεων».

Μονάδες 2,5

2. Να εντοπίσετε και να αξιολογήσετε τον συλλογισμό της 5^{ης} παραγράφου «Σε κάθε περίπτωση ... επιδείξεων».

Μονάδες 2,5

3. Ποιο εκφραστικό μέσο χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην 7^η και 8^η παράγραφο; Να δικαιολογήσετε τη λειτουργία του εν λόγω εκφραστικού μέσου στο κείμενο.

Μονάδες 5

4. Να γράψετε ένα συνώνυμο και ένα αντώνυμο των παρακάτω λέξεων : έξαρση, διακυμάνσεις, απροσπέλαστος, εντιμότητα, κατοχυρώνεται.

Μονάδες 5

5. Να σχολιαστεί η παρακάτω φράση του κειμένου σε μια παράγραφο 100 περίπου λέξεων.

«Ανάμεσα στην περιφρούρηση του απορρήτου χώρου της προσωπικότητας και στην καταπάτησή του, η επιλογή είναι αυτονόητη και κανένας συμβιβασμός δεν επιτρέπεται – ούτε καν στο όνομα της ελευθερίας της ενημέρωσης που καμιά φορά αναφέρεται για να δικαιολογήσει την κατάσταση.»

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3^ο

Αναλαμβάνετε να μιλήσετε ως εκπρόσωπος του σχολείου σας σε μια ημερίδα με θέμα «Η άλωση του ιδιωτικού βίου μαρτυρεί την αδυναμία του σύγχρονου ανθρώπου να ζει ελεύθερος και αυτόνομος.» Οι άξονες στους οποίους θα αναπτύξετε τον προβληματισμό σας θα αφορούν τα αίτια του φαινομένου της καταπάτησης του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή, τις συνέπειες και τους τρόπους διασφάλισής του. (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

Επιμέλεια

Σαλαβούρα Κατερίνα, Φιλολόγος

ΑΚΑΔΗΜΟΝ ΜΑΡΟΥΣΙ